

GAZIANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

Bilinmeyen Bir Divan Şairi 'Adlî ve Gazelleri

An Unknown Divan Poet 'Adlî And Gazels

Musa TILFARLIOĞLU^{a*}

^a Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Gümüşhane / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0002-8916-6669

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 5 Haziran 2023

Kabul tarihi: 19 Temmuz 2023

Anahtar Kelimeler:

XVI. yüzyıl,

Klasik Türk edebiyatı,

Mecmua,

Adlî,

Gazel.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: June 5, 2023

Accepted: July 19, 2023

Keywords:

XVI. century,

Classical Turkish literature,

Journal,

Adlî,

Ghazal.

ÖZ

XVI. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin siyaset, ekonomi ve bilim alanında zirveyi yaşadığı dönemdir. Devletin her alanda güçlü olması kültür ve sanat alanında da kendini göstermiş, divan edebiyatı bu yüzyılda en parlak dönemini yaşamıştır. Bu dönemde gelişimini tamamlayan divan şiirinde çok sayıda şair yetişmiş ve bu şairler daha önce örnek aldıkları Fars edebiyatı sahasında yetişmiş sanatçıların eserlerine denk eserler vermiştir. XVI. yüzyılda yetişen şairler tarafından işlenen klasik Türk edebiyatının estetik ve ahenk açısından kusursuz sayılabilecek bir seviyeye ulaştığı söylenebilir. Klasik Türk edebiyatının gelişimine katkıda bulunan bu şairlerin çoğunun adı, edebiyat tarihimiz için en önemli kaynaklar arasında olan tezkirelerde geçmektedir. Klasik Türk edebiyatı geleneği içerisinde eser vermesine rağmen tezkirelerde adı geçmeyen bazı şairlere ve eserlerine şiir mecmualarında rastlamak mümkündür. Farklı asırlarda veya aynı asırda yaşamış şairlere ait manzumeleri içerisinde barındıran şiir mecmuaları; klasik Türk edebiyatı ve Türk halk edebiyatına ait manzumeleri bir arada bulundurması sebebiyle de ayrı bir önem arz etmektedir. Son dönemlerde şiir mecmuaları üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar neticesinde kaynaklarda adı geçmeyen çok sayıda şair ve bunların eserlerinin bilim âlemine kazandırılması mecmuaların klasik Türk edebiyatı açısından ne kadar önemli olduğunu kanıtlar niteliktedir. Çalışmamızın konusunu oluşturan eser; İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi "Neky 10002" numarada kayıtlı 46 varaktan müteşekkil mecmuadır. Mecmua içerisinde Tacizâde Cafer Çelebi, İbn Kemâl, Hayreti, İshâk Çelebi, Hayâlî, Sultân Mustafa, Adlî, İbrahim, Necâti Bey, Ahmed Paşa gibi XV-XVI. yüzyıla ait sanatçıların manzumeleri bulunmaktadır. Bu sanatçılardan Adlî'nin mecmua içerisinde "Karaverye" adında bir şehrengizi ve altı gazeli yer almaktadır. Çalışmamızda XVI. yüzyıl şairleri arasında yer alan ancak tezkirelerde adı geçmeyen Adlî hakkında bilgi verilip daha sonra şairin altı gazeli şekil, üslup, muhteva açısından incelenip transkripsiyonlu metni verilecektir.

ABSTRACT

16th century, is the period when the Ottoman Empire experienced its peak in the field of politics, economy and science. The state's strength in all areas also showed itself in the field of culture and art, and Divan literature lived its brightest period in this century. In this period, many poets were trained in divan poetry, which completed its development, and these poets produced works equivalent to the works of artists who were trained in the field of Persian literature, which they took as an example. It can be said that classical Turkish literature, processed by poets who grew up in the 16th century, has reached a level that can be considered perfect in terms of aesthetics and harmony. The names of most of these poets who contributed to the development of classical Turkish literature are mentioned in the tezkires, which are among the most important sources for our literary history. It is possible to come across some poets and their works, whose names are not mentioned in the tezkires, although they produced works within the tradition of classical Turkish literature. Poetry magazines containing poems belonging to poets who lived in different centuries or the same century; It is also important because it contains the poems of classical Turkish literature and Turkish folk literature. As a result of recent scientific studies on poetry magazines, the fact that many poets whose names are not mentioned in the sources and their works are brought to the scientific world proves how important the magazines are in terms of classical Turkish literature. The work that constitutes the subject of the study; Istanbul University Rare Works Library is a journal consisting of 46 leaves registered under the number "Neky 10002". In the journal, such as Tacizâde Cafer Çelebi, İbn Kemal, Hayreti, İshâk Çelebi, Hayâlî, Sultan Mustafa, Adlî, İbrahim, Necati Bey, Ahmed Pasha XV- XVI. the poems of the century are included. Adlî, one of these artists, has a shehregiz named "Karaverye" and six ghazals in the magazine. In our study, information about Adlî, who is among the poets of the XVI th century but whose name is not mentioned in the tezkires, will be given, and then the six ghazals of the poet will be examined in terms of form, style and content, and the transcribed text of the ghazals will be given.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: musa_edebyat@hotmail.com

EXTENDED ABSTRACT

Mecmua, a word derived from the Arabic root cem; It is used in the sense of collecting, bringing together and compiling. As a literary term, mecmua; It is defined as a book, journal, conk, poetry anthology, where selected articles are brought together, and a notebook in which selected articles related to one or more fields are brought together. XV. to the first examples in the Ottoman field. Magazines found at the beginning of the century are among the most important sources of classical Turkish literature after divans and tezkires.

When the journals first appeared, they were used as a notebook in which verses, hadiths, poems, sermons, fatwas, hymns, songs, lugaz, drug recipes, useful information and records of some historical events were kept, like conks. Journals have gained a regular arrangement in the future and have gained the feature of a book or copyright type that differs according to the genres it contains.

Journals are extremely important for Turkish cultural history as they contain information about the historical development and social life of the period in which they were organized, and because they include the poems of poets who lived in the period they were written and in previous periods.

In addition, while the journals sometimes include a poet and his work, whose name is not mentioned in the tezkires, sometimes they contain the poems of the poets who own the divan that are not included in their divans, showing that they are extremely important for the history of Turkish literature.

Thanks to the journals, which are among the most important sources in terms of the history of classical Turkish literature, it is sometimes possible to clarify an ambiguous information in terms of literary history, and sometimes to correct wrong information and add new information to old information.

It is seen that the magazines, which contain many works of different genres in verse and prose, are sometimes arranged on a single verse form or type. As a result of the scientific studies on the magazines, which are very important in terms of the history of classical Turkish literature, very important information has been determined. Hadi's Vize Şehrengiz, Behişti's Saray Şehrengiz and 'Adli's Karaferye Şehrengiz were brought to light as a result of scientific studies on the magazines. Again, the divans of poets such as Selikî, Enverî and Helâkî, whose group divans are not available, were created as a result of the studies on the journals. The poems of the poets, which are not found in the printed divans, have been brought to the scientific world thanks to the journals. Apart from these, poets with the pseudonyms Sualî, Seyyid Acîb and Seyyid Mûşîr, whose names are not mentioned in biographies and literary histories, have been brought to the history of literature as a result of studies on journals.

The first examples are XV. The journals encountered in the 19th century continued to exist until the last period of classical Turkish literature. In this time period, many journals were organized and these journals made great contributions to the history of Turkish literature. One of the numerous journals serving the history of classical Turkish literature is the journal of 46 leaves, the compiler of which is unknown and registered in the Istanbul University Rare Works Library "Nekty 10002". The magazine, which contains many texts in verse and prose, contains the poems of poets such as Ahmed Pasha, Necâtî Bey, Hayâlî, Hayretî, Usûlî, Selîmî, which are important for classical Turkish literature. While Ahmed Pasha, one of these poets, has three ghazals, one of the ghazals in the journal is not found in the poet's published divan. Apart from the poets named above, there is a poet with the pseudonym 'Adli' and poetic works of this poet written in different genres in the journal. XVI. in the history of classical Turkish literature. There are four poets with the pseudonym 'Adli' who lived in the 19th century. However, among the information given about these poets, there is no information that they both wrote shehrengiz and that they had a relationship with "Karaferye". Thanks to this journal, "Karaferye shehrengiz and six ghazals" of the poet with the pseudonym 'Adli', whose name is not mentioned in biographies and literary histories, came to light.

In this study, firstly, information is given about the life of the poet with the pseudonym 'Adli', whose work is included in the journal. Then, transcribed translations of the poet's six ghazals in the magazine were made, and the ghazals were examined in terms of form, language-style and content.

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi gücünün zirvede olduğu XVI. yüzyılda buna paralel olarak ilim, sanat ve şiir alanlarında da en parlak dönem yaşanmıştır. XV. yüzyılda kuruluş aşamasını tamamlayan klasik Türk edebiyatı XVI. yüzyılda gelişimini sürdürmüş ve bu yüzyılda yetişen üstat şairler bu edebiyatın klasik edebiyat niteliğine erişmesine katkı sağlamışlardır. Bu yüzyıldan sonra yetişen şairler Fars edebiyatı ve şairlerinden ziyade Ahmet Paşa, Necâtî Bey, Fuzûlî, Bâkî, Hayalî Bey ve Rûhî gibi Anadolu sahasında yetişmiş üstat şairleri kendilerine kılavuz olarak eserler vermişlerdir.

600 yıllık klasik Türk edebiyatı tarihi içerisinde çok fazla sayıda şair yetişmiş ve bunlar divan şiirinin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Bu şairlerin çoğunun ismi klasik Türk edebiyatının en değerli kaynakları arasında bulunan tezkirelerde geçerken birçok şairin ismi ise tezkirelerde geçmemektedir. Tezkirelerde adı geçmeyen bu şairlere edebiyat tarihimizin önemli kaynaklarından mecmualarda rastlamak mümkündür. Çalışmanın kaynağı olan İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi "Nekty 10002" numarada kayıtlı mecmua içerisinde tezkirelerde adı geçmeyen Adlî mahlaslı bir şair, onun kaleme almış olduğu "Karaferye Şehrengizi ve altı gazeli" bulunmaktadır. Klasik Türk edebiyatı kaynaklarında XVI. yüzyılda yaşamış 'Adlî mahlaslı dört şairin adı geçmektedir. Ancak 'Adlî mahlaslı bu dört şairin hem Karaferye ile bağlarının olduğuna hem de şehrengiz kaleme aldıklarına ilişkin kaynaklarda herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Bu durum göstermektedir ki mecmualar; sosyal hayatımız ve tarihimiz hakkında gün yüzüne çıkmamış bilgileri içermesi, tezkirelerde kayıtlı olmayan şairleri ve eserlerini barındırması yönüyle Türk edebiyatı tarihi için son derece önemlidir.

Kaynakların bahsetmediği, unutulmuş şairlerin şiirlerini ve tanınmış şairlerin divanlarında olmayan şiirlerini içerilerinde barındırmaları yönüyle (Köksal, 2012, s. 417) klasik Türk edebiyatı için tezkirelerden sonra en önemli kaynaklardan biri olan mecmualar, Anadolu sahasında ilk olarak XV. yüzyılın ilk çeyreğinde tertip edilmeye başlanmıştır. Arapça "cem" kökünden türemiş bir sözcük olan mecmua; "dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak" (Uzun, 2003, s. 265) anlamına gelmektedir. Mecmua kelimesi için sözlüklerin verdiği anlamlar ise "beğenilen yazıların bir araya getirilmiş olduğu kitap, dergi, cönk, şiir antolojisi" (Kantar, 2009, s. 261); "bir veya birden fazla alanı ilgilendiren seçilmiş bilgilerin yazıldığı defter" (Muallim Naci, 2009, s. 390) şeklindedir.

Türk edebiyatı tarihi için oldukça önemli olan mecmualar, tertip edildikleri dönem hakkında gün yüzüne çıkmamış tarihî ve toplumsal olayları, dönemin sosyal yapısıyla ilgili bilgileri günümüze taşıması yönüyle de ayrı bir öneme sahiptir (Fidan, 2010, s. 95). Bunun yanı sıra çağdaş olan veya farklı asırlarda yaşamış sanatçılara ait manzumelere içerisinde yer veren mecmualar; halk edebiyatı, tekke edebiyatı ve klasik edebiyata ait eserleri bir arada barındırması yönüyle de ayrı bir öneme sahiptir (Yılmaz, 2008, s. 255). Büyük oranda şiir bilgisine sahip ve şiir beğenisi olan, kendileri de şiir yazan kişiler eliyle düzenlenen mecmualar incelendiği zaman klasik Türk edebiyatının tarihî gelişimi ve değişimi gözlemlenebilir. Müretteplerin mecmualara aldığı şiirlerde onların eğitimi, bilgisi, şiir beğenisi ve karakteri mühim bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak mürettibin kişisel beğenisinin yanı sıra toplumun zevki de şiirin kıymetini ortaya çıkarır. Bu yönüyle mecmualar düzenlendiği dönemlerin şiir zevki, önemli şairleri ve onların sevilen şiirleri üzerinde önemli bilgiler barındırırlar. Bunun yanı sıra kimi mecmualar, içerisinde müelliflerine ait yayımlanmamış şiirleri, bu şiirlerin bazı bölümleri veya tek bir beytini barındırırlar (Yılmaz, 2008, s. 256).

Son zamanlarda derleyenin kişisel beğenisinden oluşan ve antoloji mahiyetinde olan mecmua-i eş'arlar araştırmacıların ve şiir heveslilerinin daha çok ilgisini çekmektedir. Mecmualar muhteva ve şekil özellikleri açısından tetkik edildikçe tertiplerindeki farklılık nedeniyle üzerlerinde genel tespitler

yapılmasının zorluğu dikkat çekmektedir. Bu durum yapılan tasnif çalışmalarının her zaman güncellenebileceği öngörüsünü ortaya çıkarmaktadır (Akpınar ve İner, 2022, s. 27).

İçerisinde farklı türlerden manzum-mensur birçok eser barındırabilmesinin yanı sıra sadece bir şekil ya da bir tür üzerine tertip edilmiş mecmuaların tasnifi konusunda birçok araştırmacı tasnif çalışması yapmıştır¹. Bu araştırmacılardan biri olan Semra Tunç, mecmualar üzerine yapmış olduğu bir çalışmada mecmuaları türlerine göre;

- Nazire mecmu'aları,
- Seçki şeklinde oluşturulmuş şiir mecmuaları (mecmu'a-ı eş'ar, mecmu'a-ı devavin)
- Benzer türlerin bir araya getirilmesi sonucu oluşan mecmualar (mecmu'a-i ed'iye, mecmû'a-i tevarih, mecmu'a-i münşe'at, mecmu'a-i mu'ammeyat, mecmu'atü'r-resâ'il...)
- Manzum-mensur ya da çeşitli dillerden derlenmiş eserlerden oluşturulan mecmualar
- Mürettibi bilinen mecmu'alar (Ömer bin Mezîd, Mecmu'atü'n Neza'ir; Pervâne Bey, Pervâne Bey Mecmu'ası; Budinli Hisâlî, Metali'ü'n Nezair) (Tunç, 2000, s. 105) şeklinde tasnif etmiştir.

Mecmualar üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar² neticesinde Türk edebiyatı tarihi için oldukça mühim sonuçlar ortaya çıkmıştır. Yaşar Aydemir yayımlamış olduğu bir çalışmasında Türk edebiyatı tarihine giren yeni bilgileri şu şekilde özetlemiştir;

- Mecmualar kayıt altına alınmamış eserleri içlerinde bulundurabilirler. 'Adlî'nin Karaferye şehrengizi, Behiştî'nin Vize şehrengizi, Hâdî'nin Saray şehrengizi, vs. mecmualar üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar neticesinde edebiyat tarihine kazandırılmıştır.
- Şairlerin basımı yapılmış divanları içerisinde bulunmayan bazı şiirleri mecmualarda yer alabilmektedir.
- Hayattayken divan tertip etmeyen bazı şairlerin mecmualarda bulunan şiirlerinin toplanmasıyla divanları düzenlenebilir. Mürekkepçi Enverî ve Helâkî Divanı bu şekilde meydana getirilmiştir.
- Edebiyat tarihlerinde, tezkirelerde ve diğer kaynaklarda ismine rastlanmayan ve bu nedenle tarihin bilinmeyen sayfalarında kalmış birçok sanatçıya mecmualar sayesinde ulaşılabilir. Mecmualar üzerinde yapılan çalışmalar neticesinde Seyyid Acib, Seyyid Müşîr Usulî, 'Adlî ve mahlaslı şairler edebiyat tarihine kazandırılmış şahsiyetler olarak karşımıza çıkmaktadır (Aydemir, 2007, s. 123).

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi "Nekty 10002" Numarada Kayıtlı Mecmua

Mecmuanın Genel Özellikleri

"Nekty 10002" numarada kayıtlı mecmuanın genel özellikleri hakkında şunlar söylenebilir;

- Mecmuanın iç kapağında yazılı olan adı, "Mecmua-i Karaverye"dir.
- Mecmuanın başlığının altında İbnü'l-emin Mahmud Kemal İnal Kütüphanesi mührü yer almaktadır.
- Mecmuanın derleyeni ve derleme tarihi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

¹ Mecmualar üzerinde yapılan tasnif çalışmaları için bk. (Levend, 1984, s. 166-167), (Kut, 1986, s. 170-174), (Kılıç, 2012, s. 75-97), (Gürbüz, 2012, s. 97-115).

² Şiir mecmuaları üzerine yapılmış çalışmalar için bk. (Gıynaş, 2011, s. 245-260), (Süngü, 2020, s. 917-1056).

- Mecmua içerisinde eseri bulunan Şairlerin XV ve XVI. yuzyılda yaŐayan Şairler olmasından dolayı mecmuanın XVI. yuzyıla ait bir mecmua olduğu anlaŐılmaktadır.
- Mecmua içerisinde önemli Şairlerin yanı sıra ismi kaynaklarda geçmeyen Şairler ve eserleri de bulunmaktadır.

Mecmuanın Fiziki Özellikleri

Mecmuanın fiziki özellikleri hakkında tespit edilen bulgular Şu Őekildedir:

- 46 varaktan oluşan mecmua 291x106 mm boyutuna sahiptir.
- Mecmua içerisinde baŐlıklarda kırmızı, metinde ise siyah mürekkep kullanılmıŐtır.
- Sayfaların bazılarında cetvel bulunurken bazılarında bulunmamaktadır.
- Mecmuada eksik sayfalar bulunmaktadır.
- Mecmuanın bazı sayfalarında meydana gelen yıpranmalar bazı manzumelerde eksikliklere neden olmuŐtur.
- Mecmuanın bazı varaklarında rekabe kaydı bulunurken bazılarında bulunmamaktadır.
- Mecmuanın genelinde satır sayısı yirmi dokuzdur.
- Mecmua düzgün bir talik hatla kaleme alınmıŐ ve hareke kullanılmamıştır.

Mecmuanın Muhtevası

“Neky 10002” numarada kayıtlı 46 varaktan oluşan mecmua, içerisinde az sayıda Şair barındırmaktadır. Mecmuada az sayıda Şairin kaleme almış olduğu manzum ve mensur türde eserler bulunmaktadır. AŞağıdaki tabloda mecmua içerisinde ismi geçen Şairler, nazım Őekilleri ve Şairlerin kaleme almış olduğu manzumelerin sayıları verilmiştir.

Tablo 1: Mecmuada bulunan nazım Őekilleri, Şairler ve Şairlerin kaleme almış olduğu eserler

Yp. nu.	Mahlas	Nazım Őekli / birimi	Açıklama	Şiir Sayısı
1b	DerviŐ Őemseddin	Mesnevi	Dehmürg Eserin bazı bölümleri mecmuada eksiktir.	
10a	-	Beyit	Aruz bahirleri için alıŐtırma örnekleri	
11a	Tacizade Cafer Çelebi	Mesnevi	Min makalatı Tacizade Cafer Çelebi Rahmetullah-ı aleyh	
13a	-	Tarih	Farklı kiŐiler ve olaylar için dűŐülmű tarihler	
14b	‘Adlī	Mesnevi	Karaverye Őhregizi	
18b	Delibirader	Name	Delibirader-zade’nin Mevlānā Zātī’ye Kabe’den yazmış olduğu manzum mensur karıŐık mektup	
20a	Mevlānā Zātī	Name	Mevlānā Zātī’nin Delibirader-zāde’ye yazmış olduğu manzum-mensur karıŐık cevap	
24b	-	Tarih	Bazı kiŐilerin vefatı ve bazı yerlerin fethi için dűŐürülmű	

			tarihlerin ve bu tarihlerin çözümlenmesini anlatan mensur kısım	
26b	‘Adlî	Gazel		3
26b	Hayretî	Gazel		1
27a	‘Adlî	Gazel		3
27b	İshâk Çelebi	Gazel		2
29a	-	Beyit	Musiki makamları ile ilgili bilgiler ve bu makamlarla ilgili örnekler	
35b	-	Gazel	Gazelin mahlas beyti yoktur	1
36a	Hayâlî	Gazel		1
36a	İbrahim	Gazel		1
36a	-	Rubai		1
36a	-	Müfred		1
36a	-	Gazel	Başlık olarak “ol şeyh ki Hüsrev-i sahibdir” atılmıştır.	1
36a	Nihâlî	Murabba		1
36b	Serverî	Murabba		
37a	‘Amrî	Murabba		
37a	Ahmed Paşa	Gazel		2
37b	Hayretî	Gazel		1
37b	Mustafa	Gazel	Sultan Mustafa Fermayed tâl-i ‘ömre âlî ahirü’z zamân	6
38a	Hayretî	Gazel		2
38b	Selimî	Gazel		1
38b	Necâtî Bey	Gazel		1
38b	Ahmed Paşa	Gazel		1
38b	İshâk Çelebi	Gazel		1
38b	-	Mensur	Kulak ağrısı için tedavi yöntemleri ve ilaç tarifleri	
40b	Usûlî	Gazel		2

41a	-	Mensur	Farklı konular hakkında yazılmış mensur parçalar
-----	---	--------	--

Yukarıdaki tablo incelendiği zaman ‘Adlî (Ö. ?)’nin mecmua içerisinde bir mesnevi ve altı gazelinin bulunduğu, toplamda yedi manzumeyle en çok manzumeye sahip şair olduğu görülür. ‘Adlî’den sonra, dört gazelle Hayretî (Ö. 1534/35), üç gazelle Ahmed Paşa (Ö. 1496/97) ve İshak Çelebi (Ö. 1538), iki gazelle Usûlî (Ö. 1538) gelmektedir. Sultan Mustafa, Necâtî Bey (Ö. 1509), Selimî (Ö. 1520), İbrahim (Ö. ?) ve Hayâlî Bey’in (Ö.1557) ise mecmuada birer gazeli bulunmaktadır. Gazel nazım şeklinin dışında Nihâlî (Ö. 1542), Severî (Ö. ?) ve ‘Amrî’nin (Ö. 1523/24) birer murabbası yer almaktadır.

Zahide Efe, ‘Adlî’nin mecmua içerisinde bulunan 203 beyitten müteşekkil “Karaferye Şehrengizi” (Efe, 2022, s. 569-573) üzerine daha önce bilimsel bir çalışma yaptığı için bu çalışmada şair hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra mecmuada yer alan altı gazeli bilim âlemine tanıtılacaktır.

Klasik Türk edebiyatı tarihi içerisinde XVI. yüzyılda yaşamış ‘Adlî mahlaslı dört şair bulunmaktadır. Ancak kaynakların bahsettiği ‘Adlî mahlaslı bu şairlerin hem “Karaferye” ile bir münasebetlerinin olduğuna hem de şehrengiz yazdıklarına dair herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Bu nedenle ‘Adlî’nin hayatı hakkında bilgiler kaleme almış olduğu şehrengiz metninden ve metnin bulunduğu mecmuanın tertip tarihinden hareketle elde edilecek çıkarımlardan ibaret olacaktır.

Şairin şehrengizde Karaferye güzellerini anlattığı bölümde “İbn Yemîn” isminde bir kişinin adı geçmektedir.

Yekî şeh-r-i cemâlûñ İbn Yâmîn

Bulur cân mürde güş itse kelâmın

Gice gündüz olup şevk ile râğıb

Dil ü cāndan olupdur ‘ilme şālib

İşin dā’im cefāya eylemiş şarf

Rağmı ecvef ü cevri muzā’af

Bu gūsñ ü gūlk ile anı birāder

Gören dir Yūsuf-ı sâñi birāder (Efe, 2022, s. 589)

Şairin bahsetmiş olduğu güzelden XVI. yüzyıl tezkirecilerinden Âşık Çelebi de tezkiresinde bahsetmektedir. Adlî’nin İbn Yemîn hakkında şehrengizde kullandığı “ilme tâlib” ve “Yūsuf-ı sâñi” ifadelerin benzerini, Âşık Çelebi Meşâ’irü’ş-Şu‘arâ da Karaferye doğumlu ve Cevherî mahlasını kullanan şairi tanıtırken “*Karaferye’ dendür. Adı İbni Yemîn idi. Zemân-ı hüsnünde yâ Yūsuf’a birāder yâhud mihr-i sipihr-i çârumîn idi.*” (Kılıç, 2018, s. 219) şeklinde kullanmıştır. Şehrengizde İbn-i Yemîn için kullanılan “ilme tâlib” ve “Yūsuf-ı sâñi” ifadesi, onun şehrengiz yazıldığı dönemde henüz genç bir medrese talebesi olduğunu düşündürür (Efe, 2022, s. 576). Karaferye doğumlu İbn Yemîn (Cevherî) için kaynakların verdiği ölüm tarihi 1582/1590 ihtilafıdır (Kaplan, 2020, s. 1). Kaynaklarda verilen ölüm tarihleri dikkate alınırca Adlî’nin de XVI. yüzyılın ortalarında hayatta olduğunu söylemek mümkündür.

Kaynaklarda XV. ve XVI. yüzyıllarda yaşamış ‘Adlî mahlaslı beş şair bulunmaktadır. Kaynakların verdiği bilgilerde bu beş şairin şehrengiz yazdığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır (Efe, 2022, s. 576). ‘Adlî mahlasıyla şiir yazan bu beş şairden sadece ikisinin divan sahibi olduğu kaynakların verdiği bir başka bilgidir. Divan sahibi olan ‘Adlî mahlaslı şairlerin ilki XV. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nun sekizinci padişahı olan Sultan II. Bâyezîd’dir (Bayram, 2022, s. 1). Divan sahibi olduğu belirtilen ancak divanı elde bulunmayan ‘Adlî mahlaslı şair ise Şeyh Hasan Abdullah Efendi’dir (Kılıç, 2020, s. 1). Çalışmanın konusunu oluşturan gazeller Sultan II. Bâyezîd (‘Adlî) divanında bulunmamaktadır. Dolayısıyla verilen bilgilerden hareketle mecmua içerisinde yer alan Karaferye Şehrengizi ve altı gazelin tezkirelerde adı geçen ‘Adlî mahlaslı şairlerden farklı olarak tezkire yazarlarının bahsetmediği ‘Adlî mahlaslı başka bir şaire ait olması kuvvetli bir ihtimaldir.

Gazellerin İncelenmesi

Şekil Özellikleri:

Mecmuada yer alan altı gazellerin şekil özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2: Gazellerin şekil özellikleri

Gazeller	Beyit Sayısı	Redif	Kafiye	Vezin
1.	7	degil midür	-r (Mücerred kafiye)	<i>Mefülü/Fā ‘ilätü/Mefā ‘ilü/Fā ‘ilün</i>
2.	7	degül	-r (Mücerred kafiye)	<i>Müfteilün/Fā ‘ilün/Müfteilün/Fā ‘ilün</i>
3.	5	-	-âc (Mürdef kafiye)	<i>Fā ‘ilätün/Fā ‘ilätün/Fā ‘ilätün/Fā ‘ilün</i>
4.	7	olur	-ân (Mürdef kafiye)	<i>Fā ‘ilätün/Fā ‘ilätün/Fā ‘ilätün/Fā ‘ilün</i>
5.	7	-	-âh (Mürdef kafiye)	<i>Fā ‘ilätün/Fā ‘ilätün/Fā ‘ilätün/Fā ‘ilün</i>
6.	7	-	â (Mücerred kafiye)	<i>Fā ‘ilätün/Fā ‘ilätün/Fā ‘ilätün/Fā ‘ilün</i>

Tablo incelendiği zaman ‘Adlî’nin kaleme almış olduğu gazellerin dört tanesinde klasik Türk edebiyatı şairlerinin en çok tercih ettiği vezinler arasında olan “*Fā ‘ilätün/Fā ‘ilätün/Fā ‘ilätün/Fā ‘ilün*” veznini, bir tanesinde yine sık kullanılan vezinler arasında yer alan “*Mefülü/Fā ‘ilätü/Mefā ‘ilü/Fā ‘ilün*” diğeri ise Türk edebiyatında çok kullanılmayan vezinler arasında yer alan “*Müfteilün/Fā ‘ilün/Müfteilün/Fā ‘ilün*” veznini tercih ettiği görülmektedir. ‘Adlî’nin üç gazeline Türkçe sözcüklerden redif kullanılırken, üç tanesinde kullanılmamıştır. Şairin kafiye olarak ise üç gazeline mücerred, üç gazeline ise mürdef kafiyeyi kullandığı görülmektedir. Klasik Türk edebiyatında kesin kural olmamakla birlikte gazel nazım şeklinde beyit sayısı 5 ile 9 arasında değişir. Şairler genellikle kaleme aldıkları gazelleri 5, 7 ve 9 beyitten meydana getirir (Dilçin, 1983, s. 109). ‘Adlî’nin de bu geleneğe uyarak kaleme almış olduğu gazellerin beş tanesini 7 beyitten bir tanesini de 5 beyitten meydana getirdiği görülmektedir.

Dil ve Üslup Özellikleri

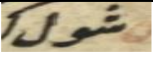
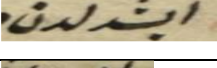
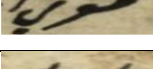

‘Adlî, kaleme almış olduğu gazelerde; “baş ile cān ver-, ni‘met için her hābise minnet et-, yüregi kan ol-, gözün aç-, gönül al-, dermān ol-, cān ol-, üstüme yük ol-, bağırñ del-, devā kıl-” gibi bazı deyimlere yer vererek yazmış olduğu gazelerde sade bir dil kullanarak anlaşılır bir ifade tarzı meydana getirmeyi amaçlamıştır.

Gazeller yazıldığı dönemin dil özelliklerini yansıtısa da günümüzde arkaik özellik gösteren bazı kelimeleri de barındırmaktadır. “ger, şol, işidelden, yeg, begüm, ol, barub, deñlü, aña, anuñ, nice, içre, şoğrı” gibi kelimeler bu kabildendir.

Bunun yanı sıra şairin kullanmış olduğu bazı kelimelerin döneminin dil özelliklerini yansıtığı da görülmektedir. Kullanılan bu kelimeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: Gazellerde görülen dönemin dil özellikleri

yeg	
şol	
işidelden	
toğrıyı	
barub	
niçe	
begüm	

Muhteva zellikleri

Klasik Türk edebiyatı geleneğinde şairlerin en çok aşık, maşuk ve rakip geni etrafında gelişen aşk konulu gazelleri işledikleri bilinmektedir. ‘Adli’nin de bu geleneğe uyarak çalışmanın konusunu oluşturan gazellerde aşk temasını işlediği görülmektedir.

şair birinci gazelin ilk beş beytinde sevgiliye ait güzellik unsurlarından bahsederken altıncı beyitte rakip hakkında düşüncelerini dile getirmiştir. Mahlas beytinde ise sevgilinin yapmış olduğu zulüm ve eziyetten dolayı aşığın yaşlı bir görünüm aldığından bahsetmektedir.

İkinci gazelin ilk dört beytinde sevgilinin güzellik unsurlarından bahseden şair, beşinci ve altıncı beyitte aşığın aşk yolunda yapması gerekenlerden bahsetmektedir. Yine bu gazelin mahlas beytinde de şair kendisine eziyet edenin dünya değil sevgili olduğunu dile getirmektedir.

şairin beş beyitten oluşan nc gazelde aşık, maşuk ve rakip üçgeninden çıkarak bir bahar tasviri yaptığı görülmektedir. Gazelin ilk üç beytinde bahar tasvirine yer veren şair dördüncü ve beşinci beyitte ise tasavvufi bir yaklaşımla mäsivâya meyletmenin kötü bir tutum olduğunu söyleyerek bu dünyada Allah’tan gayrıya muhtaç olmamayı dilemektedir.

‘Adli kaleme almış olduğu yedi beyitten oluşan dördüncü gazelinde yine aşık, maşuk ve rakib üçgeninde meydana gelen beşeri aşkı konu olarak işlemiştir. İlk dört beyitte sevgilinin güzellik unsurlarından bahseden şair beşinci beyitte aşk yolunda dilenci olan aşığın gerçekte dünyaya sultan olduğunu dile getirmektedir. ‘Adli altıncı beyitte sevgilinin rakib ile kurmuş olduğu yakınlıktan dert yanarken mahlas beytinde ise sevgilinin can bağışlayan dudağının kendisini binlerce dertten kurtardığını dile getirmektedir.

Yedi beyitten oluşan beşinci gazel aynı konuyu devam ettirerek işlediği için yek-ahenk bir gazeldir (Saraç, 2019, s. 369). şair kaleme almış olduğu bu gazelin tüm beyitlerinde aşkın kendisini düşürdüğü hllerden ve sevgilinin kendisine dönüp bakmadığından bahsetmektedir.

‘Adli’nin yedi beyitten oluşan son gazelinde de aşk temasını işlediği görülmektedir. İlk üç beyitte sevgilinin güzellik unsurlarını dile getiren şair, dört ve beşinci beyitte sadık aşıkta olması gereken özellikleri söyleyip kendisinin sadık bir aşık olduğunu dile getirmektedir. Altıncı beyitte ayrılıktan şikâyet eden şair, kavuşma isteğini dile getirirken son beyitte ise sevgilinin kendisine acımadığını ve ayrılık ateşinde yaktığını söylemektedir.

Klasik Türk edebiyatı kendi özgü değerler sistemi olan bir edebiyattır. şairler hüner göstermek için bu değerler sisteminin farklı unsurlarından faydalanarak sanatçı tabiatlarını ortaya koymaya çalışırlar. Sanatçıların bilhassa edebî sanatlar ve mazmunlardan yararlanarak şiirin direkt olarak biçimine ve anlamına etki eden bir şiir düşüncesi meydana getirdikleri görülmektedir (Yekbaş, 2012, s. 2650).

Klasik Türk edebiyatı sanatçılarının bu şiir anlayışını oluştururken ilk başvuracakları unsurlardan birisi de harflerdir. şairlerin, şiir alanında hüner göstermek maksadıyla harflerin şekl özelliklerinden yararlandıkları da görülmektedir. şairler harflerle ilgili özellikleri kullanarak tevşih ya da muvaşşah adı verilen uygulamaya da yer vermişlerdir (Kuru, 2014, s. 532). Klasik Türk edebiyatında şairlerin kaleme aldığı beyitlerdeki mısraların ilk harflerinin toplamının bir ismi verdiği gazellere muvaşşah gazel denir (Saraç, 2014, s. 362). ‘Adli’nin çalışmanın konusunu oluşturan gazellerinde dört, beş ve altıncı gazelleri de muvaşşah gazel örnekleridir. Dördüncü gazelde ‘‘Hüseyin şah’’, beşinci gazelde ‘‘İbrahim’’ ve altıncı gazelde ‘‘Gl Mustafa’’ isimleri verilmektedir.

1.

Mefl/F’ilt/Mef’il/F’ilün

1. Ey meh yüzüne gün dirisem ger degil midür
Gün gibi nr-ı ferle enver degil midür
2. ‘Ařkıñ pesendini dil  cn ile yaķmađa
Nr-ı gamıñla dil aña micmer degil midür
3. řehr-i gsnde ey göñül ol yüzi gün cebin
Billh hyl şehdice dilber degil midür
4. Bhoř u bhaber kılan bu dil  gñlmi [benüm]³
Meclisde skiy mey-i sgar degil midür
5. Bg-ı gsnde ey yüzi gl lle ruhlarıñ
Günü lebiñ boyun dañı ‘ar’ar degil midür
6. [Ĥar] Ĥar-vr şab’-ı lşer eşegin o seg raķıb⁴
Ĥar dirler ise ol sege Ĥar degil midür
7. şlm  cef v cevrlere pr eyleyen beni
‘Adli o pr olası güzeller degil midür

³ Benüm kelimesi vezni bozuyor, vezin gereği ‘‘benüm’’ kelimesi okunmamalıdır.

⁴ Ĥar sözcüğü iki defa yazılmış vezin gereği ‘‘har’’ kelimesi bir defa okunmalıdır.

2.

Müfteilün/Fā'ilün/Müfteilün/Fā'ilün

1. Şol ki temâm 'aқılla nâqıŝ-ı ebter degül
Žulm ide ğāŝā diye la'liñe kevŝer degül
2. Cānumuzı mest iden bezmde ŝūğuñdurur
Ey leb-i la'l-i müdām cāmla sāğar degül
3. Baş ile cān vermeyen 'aşqda evvel kıadem
Rāh-ı mağabbetde ol ŝāh-ı dilāver degül
4. Gün gibi bu ğüsnle bulalı sen iŝtihār
Şehrde hiç kimse yoқ sen ŝehe çāker degül
5. Bār-ı belādır benüm üstüme yük oldı ol
Tende görinen başum iki gözüm sır degül
6. Rāh-ı mağabbetde kim etmez ise ŝoğruluқ
Şoğrusı budur söziñ zendir ol er [degül]
7. Sensin iden rüz u ŝeb 'Adli'ye ey ğonçe leb
Cevr ü cefā cümle heb çarh-ı sitemger degül

3.

Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilün

1. Cennete döndi cihān nergis gibi gel gözüñ aç
Lāleveŝ cām al elüñe ey gül-i nāzik mizāc
2. Aқçe pulun nev-behāriñ cem' ider her yıl nesīm
Bīve-i 'ālemden alur dostum bizi ħarāc
3. Her gice dilhānesini tab ile rüşen eder
Mıhr-i ruhsāruñla yaқdum dilde bir rüşen sirāc
4. Ni'met için her ħabīse minnet etmekden ŝehā
Seg gibi cārı'olub yegdür yürimek kıarnı ac
5. 'Adli'ye iksir-i 'aşkıñla ilāhi ver ğınā
Ġayrıya tā etmeye dünyāda 'arz-ı iğtiyaç

4.

Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilün

1. Ġüsnüñi herkim göre bu vechle ğayrān olur
Ġhāne-i cān u dili ma'müresi vīrān olur
2. Sen güzeller pādiŝāhıñuñ kıapusında begüm
Cem' olur 'aşıkıların her ŝubğ u ŝeb dīvān olur

3. Yine ben dilgaste vü bîçäre vü bîmâr için
Olur ise sen şabîb-i cāndan dermān olur
4. Nār-ı ‘aşkuñdan çıkan bir bir şerer ey yüzi gün
Çaşre deñlü her biri mihr-i nūr efşān [olur]
5. Şol gedā kim şūretā ‘aşkuña olmuşdur esîr
Pādişāhum ma’nide ol ‘āleme sulşān olur
6. İşidelden dilberā āgyār ile mey içdügiñ
Añdıgumca bezm-i firķatde yüregim ķan olur
7. Her dem ‘**Adli**’yi hālāş ider nice biñ guşşadan
La’lüñ ey rûğ-ı revānum ne müferriğ cān olur

5.

Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilün

1. Aldı gönüm dostlar bir ruĥları gün āli māh
Gün yüzi şevķiyle anuñ eylerüm her dün gün āh
2. Ben ġarîb üftādeye kārı cefādur dembedem
Bilsem aña ne günāh etdüm ‘aceb ben bî-günāh
3. Rāz-ı ‘aşkuñ bir nefes dirsem efendüm kimseye
Ney gibi bağrum delinüb işüm olsun āh u vāh
4. Āh-ı sūzānum ġabîbüm eyledi şaşlara kār
Ķalb-i senginüñe şāhum etmedi te’sîr āh
5. Herki cismin nār-ı ‘aşkuña yaķub nūr eyledi
Çaşredek nūr indiriser ķabrine anuñ Allāh
6. Barub şāh-ı cefākāra ne ķıldum ben gedā
Kūşe-i firķatde irüb ġālime ķılmaz nigāh
7. Māh-ı ġüsniñe o yāriñ ‘āşık olduğuma ben
Eşķ-i çeşm ile āhum ‘**Adli**’yā yeter güvāh

6.

Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilün

1. Kimki gördiyse yüzüñi didi kim gül Muşşafā
Gül mi dāhı didiler bülbül-i ġüyā saña
2. Leblerüñ bir ġonçedür bāğ-ı cemāl içre senüñ
Lālelerdür ruĥlarıñ ol bāğ içinde cā-be-cā

3. Māhrūlar gūn yūzūñe źerrece ōykūnmez
Mīhr-i ‘ālem tāb-veŝ gāyet gūzelsin dilberā
4. Ŗādīkūm mihriñ yolunda ŝubĝ-ı ŝādīk gibi ben
Ŗad hezārān āferīn ey gerçikim ŝimdi baña
5. Ŗoĝruyum tīriñ gibi ‘aŝkıñ yolunda rāsti
Ŗoĝrıyı atma yabāne oĝ gibi ey aŝı yā
6. Firatūñ derdi ŝabībūm gel helāk etdi beni
Fi sebīlullāh vaŝluñ ŝerbetiyle ıl devā
7. Āh u zārını iŝidūb ‘**Adli**’niñ raĝm etmedūñ
Āh elūñden yandı ey dilber senūñ ol mūbtelā

Sonuç

Türk kŭltŭr ve edebiyatı açasından ōnemli kaynaklar arasında yer alan mecmuaların deĝeri her geçen gŭn daha da anlaŝılmakta ve ūzerlerine yapılan çalıŝmaların sayısı giderek artmaktadır. Bu çalıŝmada daha ōnce ūzerinde kısmi bir bilimsel çalıŝma yapılmıŝ olan mecmua ve ŝair ele alınıp tanıtılmıŝtır.

Mecmualar ūzerinde yapılan bilimsel çalıŝmalar sayesinde kaynaklarda adı geçmeyen birçok ŝaire ve bu ŝairlerin ŝiirlerine, yine divan sahibi olan birçok ŝairin divanlarında olmayan ŝiirlerine veya divanlarda bulunan ŝiirlerin farklı ŝekillerine ve bunların dıŝında birçok yeni bilgiye ulaŝılmıŝtır. Mecmualarda yer alan ancak kaynakların bahsetmediĝi ŝairlerin ve bunlara ait manzumelerin gŭn yūzūne çıkarılması, ŝairlerin divanlarında bulunmayan yeni ŝiirlerinin ilim ālemine tanıtılması klasik Türk edebiyatı tarihi açasından son derece ōnemlidir.

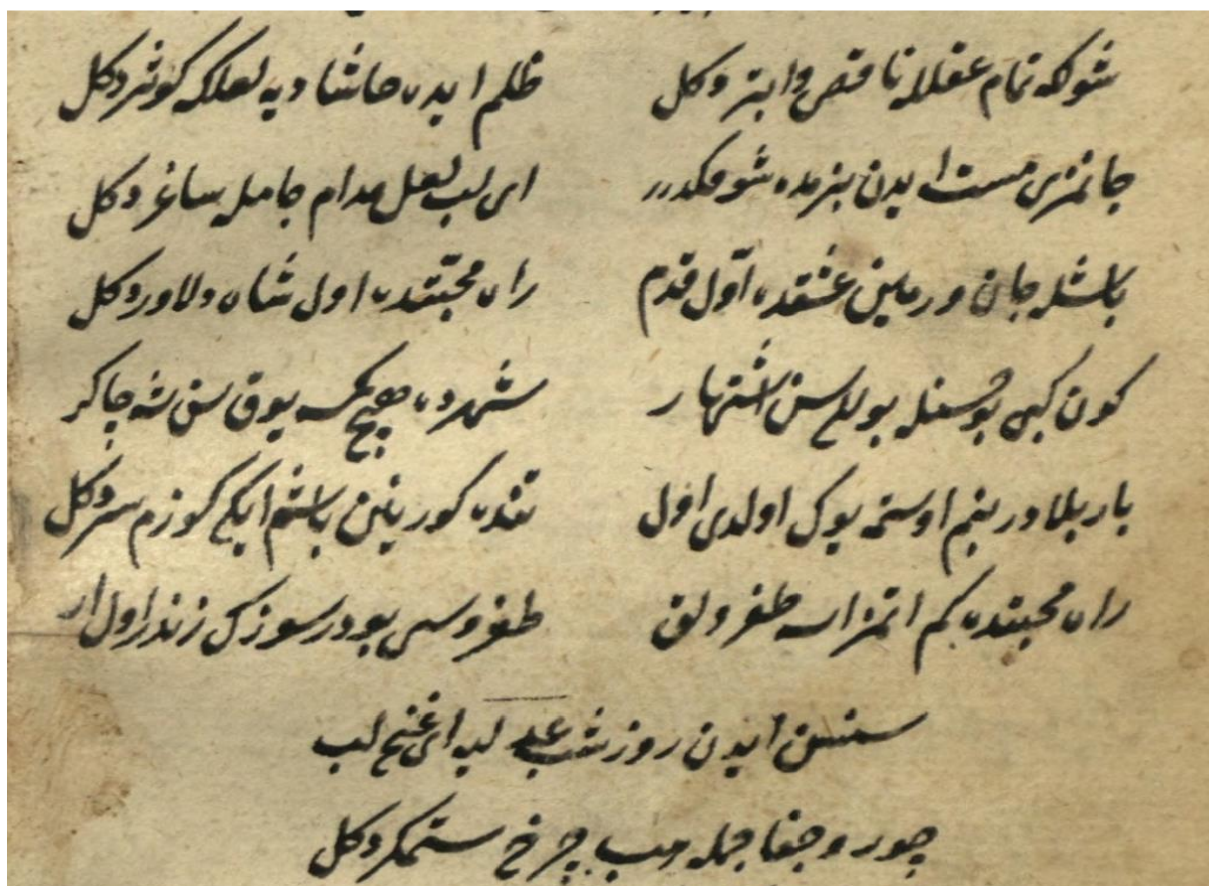
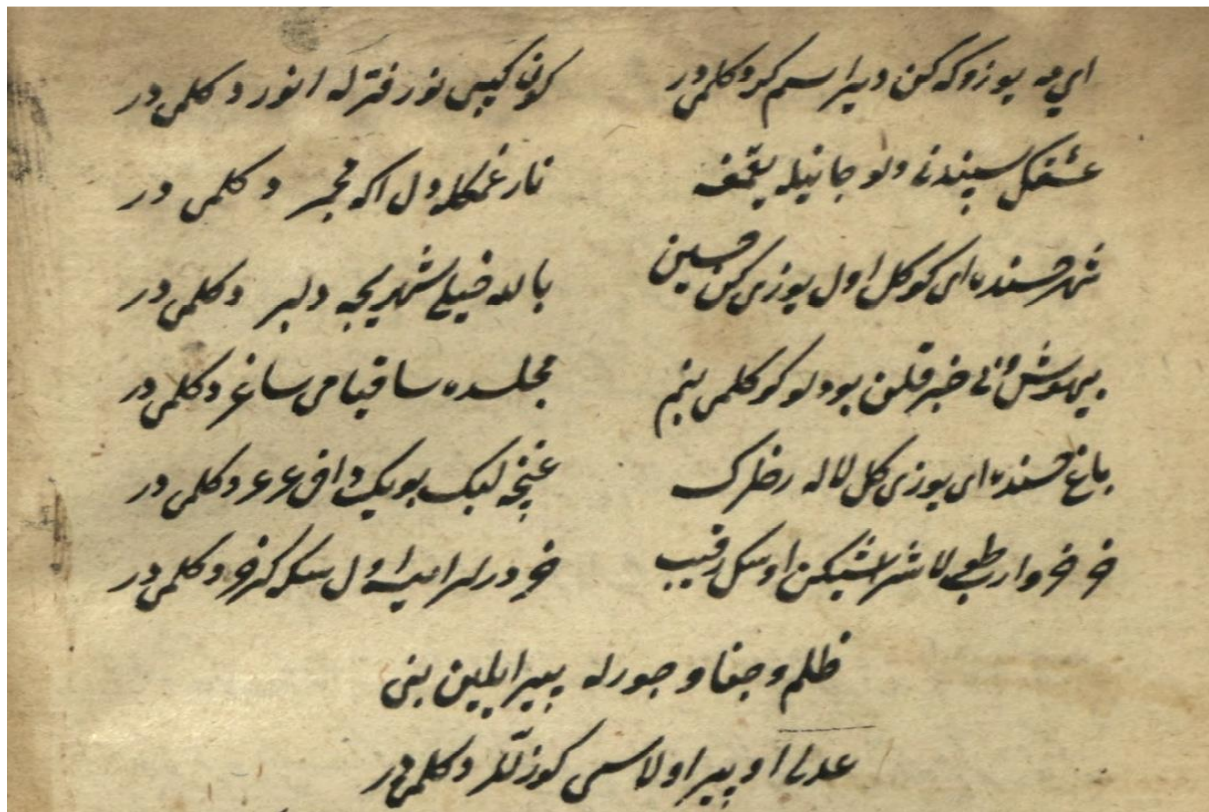
İlk ōrneklere XV. yūzyılda rastlanan mecmualar klasik Türk edebiyatının son dūnemine kadar varlıĝını devam ettirmiŝtir. Bu zaman aralıĝında çok sayıda mecmua tertip edilmiŝ ve bu mecmualar Türk edebiyatı tarihine çok būyūk katkılar saĝlamıŝtır. Klasik Türk edebiyatı tarihine hizmet eden sayısız mecmualardan biri de derleyeni belli olmayan ve İstanbul Ūniversitesi Nadir Eserler Kŭtūphanesi “Nekty 10002” numarada kayıtlı 46 varaktan oluŝan mecmuadır. Manzum ve mensur birçok metni içerisinde barındıran mecmua klasik Türk edebiyatı için ōnemli olan Ahmed Paŝa, Necātī Bey, Hayālī, Hayretī, Usūlī, Selīmī gibi ŝairlerin manzumelerini barındırmaktadır. Bu ŝairlerden Ahmed Paŝa’nın ū gazeli bulunurken mecmua içerisinde yer alan gazellerden birisi, ŝairin yayımlanmıŝ divanında bulunmamaktadır. Bunun dıŝında mecmuada kaynaklarda adı geçen Adlī mahlaslı ŝairlerin dıŝında Adlī mahlasını kullanan baŝka bir ŝair bulunmaktadır. Mecmua içerisinde Adlī’ye ait 203 beyitten oluŝan bir ŝehrengiz ve altı gazel bulunmaktadır.

Kaynakça

- Akpınar, Ŗ. ve İner, C. (2022). Yapı Kredi Araŝtırma Kŭtūphanesi Y. 0339 numarada kayıtlı mecmua-i eŝ’ār ve MESTAP’a gūre tasnifi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 6 (1), 25-82.
- Aydemir, Y. (2007). Metin neŝrinde mecmuaların rolŭ ve karŝılaŝılan problemler, *Turkish Studies/ Tūrkoloji Araŝtırmaları*, 2 (3), 122-137.
- Bayram, Y. (2022). Adlī, Sultan Bāyezīd-i Velī bin Fātih Sultān Mehmed. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/adli-sultan-bayezidi-veli-bin-fatih>
- Devellioĝlu, F. (1996). *Osmanlıca-Tūrkçe ansiklopedik lūgat*. İstanbul: Aydın Yayınları.

- Dilçin, C. (1983). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Efe, Z. (2022). Adlı ve Karaferye Şehrengizi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 6 (2), 569-603.
- Fidan, G. G. (2010). Konya Mevlana Müzesi 2095 numarada kayıtlı Mevlevilikle ilgili bir mecmuadan hareketle Bâkî'nin yayımlanmamış bir şiiri, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 95-108.
- Gıynaş, K. A. (2011). Şiir mecmuaları hakkında yapılan çalışmalar bibliyografyası. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi/SEFAD*, 25, 245-260.
- Gürbüz, M. (2012). *Şiir mecmûaları üzerine bir tasnif denemesi*. Aynur H., vd., (Ed.). *Eski Türk edebiyatı çalışmaları VII mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*. (1. Baskı, s. 97-115). İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Kanar, M. (2009). *Osmanlı Türkçesi sözlüğü*, c. II, İstanbul: Say Yayınları.
- Kaplan, Y. (2020). Cevherî-İbn-i Yemîn. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cevheri-ibni-yemin>
- Kılıç, F. (2020). Adlı, Şeyh Hasan Abdullah Efendi. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/adli-seyh-hasan-adlullah-efendi>
- Kılıç, A. (2012). *Mecmûa tasnifine dâir*. Aynur H., vd., (Ed.). *Eski Türk edebiyatı çalışmaları VII mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*. (1. Baskı, s. 75-97). İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Köksal, M. F. (2012). *Şiir mecmualarının önemi ve mecmuaları sistematik tasnifi projesi (MESTAP)*. Aynur H., vd., (Ed.). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII: Mecmua: Osmanlı Şiirinin Kırkambarı*, (1. Baskı, s. 409-431). İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Kuru, E. (2014). Nesîmî'den yegâne niteliğinde bir muvaşşah örneği, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (8), 531-547.
- Muallim N. (2009). *Lugat-ı Naci (A. Kartal, haz)*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Yekta Saraç, M. A. (2014). *Klasik edebiyat bilgisi –Belâgat ve biçim-ölçü-kafiye*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Süngü, Z. (2020). Şiir mecmuaları hakkında yapılan yeni çalışmalar bibliyografyası ve MESTAP. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 25, 917-1056.
- Tunç, S. (2000). Konya Mevlana Müzesi 2455 numarada kayıtlı bir şiir mecmuası, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 105-139.
- Uzun, M. İ. (2003). Mecmua. Türkiye diyanet vakfı *İslam ansiklopedisi*”, (Cilt 28, s. 265-268) İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yekbaş, H. (2012). Divan şairinin sessiz ve gizli anlatımı: Muvaşşah, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7 (3), 2650-2700.
- Yılmaz, O. (2008). Metin te'sisinde şiir mecmualarının katkısına bir örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 numaralı mecmua ve muhtevası, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1, 255-280.

Ekler

جنتہ دوندی جهان نکر کس کی کل کوزک
 لاله و شش جام ال الوکه ای کل نازک ترا
 افچہ پون نوبہار کی جمع ایدر ہر ہل
 بیوہ عالمکنا آور دوستم نری خواج
 ہر کچہ دل خانہ سینے تابلہ روشن اور
 مہر خسار کل بعدم لدا ہر روشن سرا
 نعت پچون ہر حسینہ منت تمکدن
 سک کین جاریع اول بیکد یوریک
 عدلیہ اک عیشق کل آلمہی ور غنا
 غیریہ نا انا بہ دنیا د، عرض احتیاج

حسنیہ کو کم کوزہ بود جہلہ حیران اولور
 خانہ جانودہ معورہ سی ویران اولور
 سن کوز تدر بادشاہینک فیوسند بکم
 جمع اولر عشق کل حوصیچ و شب بوان اولر
 یینہ بن دختہ و پیچارہ بیمار اچون
 اولر ایسن طیب جاندن درمان اولر
 ناعشق کلن چعن بیر بشرای بوزی بون
 حشر و کلور ہر بری بر مہر نور افشان
 شول کہ کم صور ناعشق کہ اولمشد سیر
 بادشاہم معیند، اول نکایہ سلطان اولر
 اشد لدن ولبر اغبارہ می اچد کلک
 اکد غمچہ ہیزم فرقتہ، یوراکم قان اولر
 مہر دم عدلیہ و خلاص لیدر نیچہ بیک غصتہ دن
 لعلک ای روح روانم نہ مفرخ جان اولر

ابدی کو حکم دو ستر بر خلس کون آریاه
 کون بوزی شو قید انک بدم هر دون کون
 بن غریب فتادیه کار صفا در مبدم
 بد آنکه نه کناه اندم عجب بن نه کنه
 راز عشقک نفس رسم افندم سیه
 نه کنی بخرم دلینو بشم اولسون آه آه
 اه سوز آنم جیبیم ایلد طشاره کار
 قلب سنجینو که شایم اتمه تاثیر آه
 مهر که جسمن نار عشق که یقین بر ایلد
 حشر و ک نور اندر سیر قبر نه انگ آه
 بار بول شاه جفا کار نه قدم بن کدا
 گوشه فرقتده ایرب عالمه قلندر نکاه
 ماه حسینه او بارک عشق اولد و غنوم بن
 اشک چشم ایلد آهیم عدلیا بیتر کو آه

گنگه کور دیسه یوزو که دیکم کل مصطفای
 کولمی دانی دیدیلر بلبل کو یاسکا
 لبتدک بخرنجی در باغ جمال ایچر سنک
 لاله لرد در خلک اول باغ ایچنده جانجا
 ماه رولر کون یوزو که درجه او یکنوز
 مهر عالم تابش غایت کوزلر سن بلبل
 صداه قلم مهرک بولنده صبح صادق کین
 صد هزاران آفرین ای کر حکم شمدن جا
 طفریم تیرک که عشقک بولنده راستی
 طغری آتمه بیانه اوق کین ای قشای
 فرقتک روی طیبیم کل هلاک اتمه بن
 نه سبیل اتمه وصلک شمر بتیلد قیل دوا
 آه وزار بنه اشید و عدلیتک حم اتمک
 آه الکن بنیدی ایچر سنک اول مبتلا